

O. Plakhotnik Dr of Pedagogical Sciences, Professor,
O. Nazarenko, Master of the educational program "Pedagogy of higher school"
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

PECULIARITIES OF USING THE CASE-STUDY TECHNIQUE IN STUDYING EASTERN LANGUAGES

The article is about the peculiarities of using efficient technologies of study in higher educational establishments and about the efficiency of using the case-study technique in studying eastern languages and Korean in particular.

The notion, content, key elements and the usage of the case-study technique are considered as well as underlined the main stages of using this technique.

It is emphasized that teachers deterningly need to learn active and interactive forms and technologies of conducting lessons, such as games, trainings, cases, game projecting, creative techniques and many other devices which develop student base competences and metacompetences. These techniques shape skills and abilities and are necessary for the future profession and create a background for a psychological preparedness to implement them into actual and practical side of a work through gained skills and abilities.

The authors emphasize that the consequent analysis of a methods of organising the case-study technique can occasionally be met in methodic special literature; as well as the amplyfication of the mechanisms of its influence on the cognitive processes of a particular personality and how such a technique boosts the development of communicative and other social skills. That is why the authors outline the main stages of implementing the case-study technique in studying Eastern languages. It is suggested to pay your attention to what concrete case is the most appropriate for studying Korean and/ or other eastern languages.

The authors underline the main advantages of the technique and the conditions of using it successfully in the process of study. The necessity of using the case-study technique will provide the possibility to lift up the quality of learning skills and abilities, as well as adequate special competences. As an outcome of an experimental testing was found out the level of interest of senior students to their lessons, in the process of organising which, the case-study technique is used.

Keywords: Case-study technique, educational process, base competence, eastern languages, creative tecniques of study.

УДК 378 <https://doi.org/10.17721/2415-3699.2018.7.15>

О. Поляк, канд.пед. наук, доц.
Ж. Довбик, студ. 2 року магістратури
спеціальності "Управління навчальними закладами"
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розкрито поняття мотивації та класифікацію навчальних мотивів студентів закладів вищої освіти. Охарактеризовано різні соціальних і пізнавальних мотивів. Обґрунтовано фактори, які впливають на формування позитивної стійкої мотивації навчальної діяльності.

Ключові слова: мотив, мотивація, студент, заклад вищої освіти, педагогічні умови.

Постановка проблеми. Мотивація навчання студентів є однією з центральних проблем у педагогічній психології, оскільки і результат, і процес засвоєння знань значною мірою залежать від залученості до навчального процесу, зацікавленості особистості тих, хто навчається.

Серед найважливіших якостей особистості сучасного фахівця можна виділити ініціативу та відповідальність, спрямованість до новаторських рішень, потребу у постійному оновленні професійних знань. Структура мотивів студента, в основному, формується під час навчання та від якої залежить майбутній успіх випускника.

Мотиваційна сфера студента ґрунтовно досліджується вітчизняними та закордонними педагогами та психологами, але психологічні особливості студентів, особливо мотиваційна структура мотивів навчальної діяльності є необхідним багажем знань для кожного управлінця-професіонала у педагогічній сфері, щоб позитивно впливати на студентів на ефективно будувати процес навчання.

Мета: дослідити структуру мотивації навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти та визначити педагогічні умови щодо її забезпечення.

Завдання:

- проаналізувати поняття мотивації у науковій літературі;
- дослідити класифікації навчальних мотивів студентів закладів вищої освіти;
- обґрунтувати фактори які впливають на формування навчальної мотивації студентів.

Стан дослідження. Різні дослідники використовують подібні, але не синонімічні, поняття для позначення навчальної мотивації, а саме: навчальна мотивація, мотивація навчання, мотивація навчальної діяльності, мотиваційна сфера [11, С. 6].

Мотиваційна сфера – складне психологічне явище, в якому домінують мотиви визначають спрямованість особистості. У педагогічній психології виокремлюють три основні

види спрямованості: особисту (ставлення до себе, феномен "Я"), колективістську і ділову [11, С.36]. Мотиваційно-особистісний аспект пов'язаний із формуванням позитивних навчальних мотивів та особистих якостей майбутнього спеціаліста, дійових цілей, оскільки мотиви й цілі є важливими детермінантами діяльності.

Мотив – це усвідомлена потреба, яка викликає активність людини й визначає спрямованість цієї активності [6, С.15]. Структура мотивів студента, що формується в період навчання, є стрижнем особистості майбутнього фахівця. Отже, розвиток позитивних навчальних мотивів – невід'ємна складова процесу навчання і виховання студентів. Для ефективної практичної роботи в цьому напрямі потрібне ґрунтовне вивчення закономірностей розвитку навчальної мотивації студентів.

Проблему навчальної мотивації студентів досліджували такі вчені: Р. Стернберг (вивчав можливість та механізми прогнозування успіху в різних видах діяльності), І. О. Зимня (визначила специфічні чинники діяльності студентів), А. К. Маркова (працювала над ієрархічністю побудови навчальної мотивації), О. В. Карпова (розглядала загальні та специфічні категорії навчальної мотивації), В. Апелът (класифікував мотиви навчання), О. Л. Афанасенкова (працювала над мотивами навчальної діяльності та їх змінами у процесі навчання), К. Ю. Патаєва (розподіляє види навчальної мотивації на основі різних типів ситуацій навчання) та інші.

Виклад основних положень. І. О. Зимня визначає навчальну мотивацію як окремий вид мотивації, що включено в діяльність навчання або навчальну діяльність. Як і для будь-якого іншого виду діяльності, навчальна мотивація визначається низкою специфічних для цієї діяльності чинників [5, С. 44]:

- освітньою системою, закладом освіти, де відбувається навчальна діяльність;
- особливостями організації освітнього процесу;

- особливостями суб'єктів навчальної діяльності (вік, стать, інтелектуальний розвиток, здібності, рівень домагань, самооцінка, взаємодія із соціальним оточенням);
- суб'єктними особливостями педагога і, передусім, системою його відношень до учня (студента);
- специфікою навчальної дисципліни.

Крім того, навчальна мотивація характеризується складною структурою, системністю, спрямованістю, динамічністю, стійкістю та пов'язана з рівнем інтелектуального розвитку і характером навчальної діяльності [5, С. 12].

У роботі "Психологія мотивації студентів" Н. А. Бакшаєвої та А. А. Вербицького терміном "мотив" позначають інстинктивні імпульси, потреби, біологічні потяги, переживання емоцій, інтереси, бажання, життєві цілі, ідеали і інші мотиваційні змінні або компоненти [7; 19]. На їхню думку, студент повинен проявляти інтерес до процесу навчання самостійно. Знання, засвоєні при наявності пізнавальних мотивів, підвищують активність студентів і ефективність процесу навчання. Сутність пізнавальної мотивації як раз і полягає в прагненні здобувати і виробляти знання. [8, С. 165]

Навчальна діяльність є полімотивованою. Прийнято виділяти три види джерел активності [1, С. 44]: внутрішні, зовнішні й особистісні. До внутрішніх джерел навчальної мотивації відносять пізнавальні та соціальні потреби (прагнення до соціально схвалюваних дій і досягнень). Зовнішні джерела навчальної мотивації визначаються умовами життєдіяльності учня, до яких відносяться вимоги, очікування та можливості. Вимоги пов'язані з необхідністю дотримання соціальних норм поведінки, спілкування та діяльності. Очікування характеризують відношення суспільства до учіння як норми поведінки, що приймаються людиною і дозволяють переборювати труднощі, пов'язані зі здійсненням навчальної діяльності. Можливості – це об'єктивні умови, які необхідні

для розгортання навчальної діяльності. До числа особистісних джерел належать інтереси, потреби, установки, ідеали, стереотипи, які обумовлюють прагнення самовдосконалення, самоствердження і самореалізації у навчальній та інших видах діяльності.

Б. Б. Айсмонтас виділяє такі групи мотивів [1, С. 17]:

- соціальні (усвідомлення соціального значення учіння, розуміння особистісно-розвивального значення учіння, потреба в розвитку світогляду і розуміння навколишнього світу, тощо);
- пізнавальні (інтерес до отримання знань, допитливість, прагнення до розвитку пізнавальних здібностей, отримання задоволення від інтелектуальної діяльності, тощо);
- особистісні (почуття власної гідності і честолюбство, прагнення користуватись авторитетом серед однолітків, наслідування референтних однокласників та однокласників).

В. Апельт виділив такі мотиви навчання [9, С. 2]: соціальні (почуття обов'язку і відповідальність, усвідомлення соціальної значущості навчання, прагнення зайняти певну позицію в стосунках з оточуючими, отримати їхнє схвалення); пізнавальні (орієнтація на оволодіння новими знаннями, закономірностями, орієнтація на засвоєння засобів одержання знань); комунікативні (спілкування з однолітками, дорослими); мотиви саморегуляції (орієнтація на одержання додаткових знань і побудову спеціальної програми самовдосконалення). У вигляді таблиці зазначені рівні соціальної та пізнавальної мотивації, саме ці мотиви є найбільш актуальними для студентського віку. Див. табл. [9, С. 4].

Таблиця

Рівні соціальної та пізнавальної мотивації	
Тип мотивації	Характеристика мотиву
Рівні пізнавальних мотивів	
Широкі пізнавальні мотиви	Орієнтація на оволодіння новими знаннями-фактами, явищами, закономірностями
Навчально-пізнавальні мотиви	Орієнтація на засвоєння засобів одержання знань, прийомів самостійного одержання знань
Мотиви самоосвіти	Орієнтація на одержання додаткових знань
Рівні соціальних мотивів	
Широкі соціальні мотиви	Почуття обов'язку і відповідальність, розуміння соціальної значущості учіння
Вузькі соціальні, або позиційні, мотиви	Прагнення зайняти певну позицію в стосунках з оточуючими, отримати їхнє схвалення
Мотиви соціального співробітництва	Орієнтація на різні засоби взаємодії з іншими людьми

О.Л. Афанасенкова під час вивчення мотивів навчання та їхньої зміни в процесі навчання студентів [2, С. 14] дійшла висновку, що мотиваційна готовність студентів є необхідним компонентом успішності професійної діяльності. Вона є витвором, який містить "базовий" професійно-пізнавальний мотив й "супутні" мотиви. Різниця в мотивах навчання студентів визначається низкою чинників. Серед них, у першу чергу, виділяють: напрям професійної підготовки студентів вузу, провідну стратегію поведінки в навчально-професійній діяльності (досягнення успіху/запобігання невдачам), внутрішню або зовнішню спрямованість на процес навчання.

Досить велику кількість класифікацій навчальних мотивів побудовано за принципом їхнього розділення на внутрішні й зовнішні мотиви. Г. Г. Бугрименко [3, С. 13] було виявлено зв'язок внутрішньої навчальної мотивації з когнітивною складовою образу "Я". Даний зв'язок виявляється в тому, що студенти з більш складним, "тонким" образом "Я", які усвідомлюють у деталях свої відмінності від

значущих інших, характеризуються більш високим рівнем внутрішньої навчальної мотивації.

О. Б. Збанацькою було встановлено, що основою індивідуальних стилів навчальної діяльності студентів з високою академічною успішністю виступають безумовно особистісні характеристики, а саме: методичність та інтелектуальна гнучкість засвоєння навчальної інформації; інтернальність; високий рівень самовідношення особистості, послідовність, регулярність планування та виконання навчальних дій [4, С.13]. Разом із тим на формування стилю навчання впливає і високий рівень пізнавальної мотивації, мотивації досягнення і орієнтації на кінцевий результат.

Більшість вітчизняних психологів сходяться в думці, що результативність навчальної діяльності студентів залежить не тільки від природних здібностей, а й значною мірою від розвитку мотивації. Як показує практика, ці два чинники мають складні системні зв'язки. При певних умовах (зокрема, при значному інтересі особистості до вико-

нуваної роботи) може починати діяти так званий компенсаторний механізм. Розвиток мотиваційної сфери (інтерес до певної діяльності, усвідомленість вибору професії тощо) компенсує недостатні особистісні здібності і студент досягає значних успіхів.

Основними факторами, які впливають на формування позитивної стійкої мотивації до навчальної діяльності, є – зміст навчального матеріалу: організація навчальної діяльності; колективні форми навчальної діяльності; оцінка навчальної діяльності; стиль педагогічної діяльності викладача.

К. Кан описав людей, які шукають членство й старшинство в групах, схвалення з сторони лідерів, аналогічні мотивації витікають з зовнішньої концепції "Я" [10; 4]. Така мотивація має внутрішній особистісний базис. Індивід внутрішньо орієнтований. Він сам встановлює внутрішні стандарти рис, компетентностей і цінностей, що стають основою для ідеалу "Я". Внаслідок особистість мотивується до такої поведінки, яка підкріплює ці стандарти й дозволяє досягти більш високих рівнів компетентності. Своє конкретне вираження "професійна Я-концепція" знаходить у професійних намірах студентів щодо вибору галузі, професії, функціональної придатності особистості (нахилів та здібностей), мотиваційної сфери (обґрунтування вибору). Під час професійного навчання самосвідомість студента змінюється, виражається у зростанні числа ознак професійної діяльності, набутті професійних навичок, накопиченні галузевих знань, що відбиваються у свідомості майбутнього фахівця, у подоланні стереотипів образу професіонала, в цілісному баченні себе в контексті усієї майбутньої професійної діяльності.

Висновки. Вивчивши проблему мотивації до навчання студентів закладів вищої освіти ми визначили, що існує досить велика класифікація мотивів які комплексно впливають на процес навчальної діяльності студента. Варто зазначити, що не всі студенти мотивовані однаково цінностями, потребами, бажаннями. Тому кожному управлінцю потрібно враховувати індивідуальні особливості студентів, а саме враховувати цей фактор під час складання навчальних планів (можливість обирати предмети, види здачі пудсумкового завдання, можливість дистанційного навчання та інше), створювати атмосферу конкурентності, впевненості та успішності.

Список використаних джерел

1. Айсмонтас Б. Б. Педагогическая психология / Б. Б. Айсмонтас. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002.
2. Афанасенкова Е. Л. Мотивы обучения и их изменение в процессе обучения студентов вуза : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Е. Л. Афанасенкова. – М. : Генезис, 2005.

3. Бугрименко А. Г. Соотношение образа "Я" и внутренней учебной мотивации студентов : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / А. Г. Бугрименко ; Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – М. : Психологическая наука и образование, 2007.

4. Збанацкая А. Б. Личностные характеристики студентов вуза как основа индивидуального стиля учебной деятельности : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / А. Б. Збанацкая ; Моск. психолого-социальный ин-т. – М. : Прикладная психология, 2007.

5. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – М. : Логос, 2004.

6. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев. – М. : Педагогика, 1971.

7. Маркова А. К. Формирование мотивации учения / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М. : Просвещение, 1990.

8. Мормузьева Н. В. Мотивация обучения студентов профессиональных учреждений // Педагогика: традиции и инновации: материалы IV междунар. науч. конф. (г. Челябинск, декабрь 2013 г.) / Н. В. Мормузьева. – Челябинск : Два комсомольца, 2013. – С. 160–163.

9. Мусаев К. Ф. Теоретичні основи мотивації навчальної діяльності / К. Ф. Мусаев. – Электронный ресурс. – Режим доступа: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2010_6/files/PD610_47.pdf.

10. Kahn R. Leadership practices in relation to productivity and morale / R. Kahn, D. Katz // D. Cartwright, A. Zander (Eds). Group dynamics: research and theory. 2nd ed. Eirnsford – N. Y. : Row, Paterson, 1960.

11. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі / З. І. Слєпкань: навч. посіб. – К. : Вища школа, 2005.

References

1. Aysmontas B. B. Pedagogicheskaya psichologiya [Tekst] / B. B. Aysmontas. – M. : VLADOS-PRESS, 2002. – 208 s.

2. Afanaskenova E. L. Motiviyi obucheniya i ih izmenenie v protsesse obucheniya studentov vuza: avtoref. dis. ...kand. psihol. nauk: 19.00.07 / Afanaskenova Elena Leonidovna. – M., 2005. – 23 s.

3. Bugrimenko A. G. Sootnoshenie obraza "Ya" i vnutrenney uchebnoy motivatsii studentov: avtoref. dis. ... kand. psihol. nauk: 19.00.07 / Bugrimenko Anna Georgievna; Mosk. gos. un-t im. M. V. Lomonosova. – M., 2007. – 24 s.

4. Zbanatskaya A. B. Lichnostnyie harakteristiki studentov vuza kak osnova individualnogo stilya uchebnoy deyatelnosti: avtoref. dis. ... kand. psihol. nauk: 19.00.07 / Zbanatskaya Aleksandra Borisovna; Mosk. psihologo-sotsialnyiy in-t. – M., 2007. – 19 s.

5. Zimnyaya I. A. Pedagogicheskaya psichologiya [Tekst] / I. A. Zimnyaya. – M. : Logos, 2004. – 384 s.

6. Leontev A. N. Potrebnosti, motiviyi i emotsii. – M.: Pedagogika, 1971. – 186 s.

7. Markova A. K. i dr. Formirovanie motivatsii ucheniya: Kn. dlya uchitelya / A. K. Markova, T. A. Matis, A. B. Orlov. – M. Prosveschenie, 1990. – 192 s.

8. Mormuzheva N. V. Motivatsiya obucheniya studentov professionalnyih uchrezhdeniy [Tekst] // Pedagogika: traditsii i innovatsii: materialy IV mezhdunar. nauch. konf. (g. Chelyabinsk, dekabr 2013 g.). – Chelyabinsk: Dva komsomoltsa, 2013. – S. 160–163

9. Musayev K. F. Teoretichni osnovi motivatsiyi navchalnoyi diyalnosti / K. F. Musayev. – Elektronnyiy resurs. Rezhim dostupa: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2010_6/files/PD610_47.pdf

10. Kahn R., Katz D. Leadership practices in relation to productivity and morale // D. Cartwright, A. Zander (Eds). Group dynamics: research and theory. 2nd ed. Eirnsford. – N. Y.: Row, Paterson, 1960.

11. Slepkan Z. I. Naukovi zasadi pedagogichnogo protsesu u vischly shkoli: Navch. posib. – K.: Vischa shkola, 2005. – 239 s.

Надійшла до редколегії 20.01.18

O. Poliak, Ph.D. (Pedagoigcal Sciences), Associate Professor
Zh. Dovbyk, stud. 2 years of magistracy, specialty "Management of educational institutions"
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

MOTIVATION OF EDUCATIONAL ACTIVITIES OF STUDENTS IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

The analysis of the degree of research of the student's motivational sphere in the works of domestic and foreign teachers and psychologists was conducted.

The concept and classification of students' motivation in the process of education are analyzed. It is emphasized that individual characteristics of the students' individual learning styles, with high academic success, are: methodic and intellectual flexibility of the learning information acquisition; internality; a high level of self-reliance on personality, consistency, regularity of planning and execution of educational actions.

The dependence of the formation of the teaching style on the influence and the high level of cognitive motivation, the motivation of achievement and the orientation towards the final result are emphasized.

It is emphasized that the effectiveness of educational activities of students depends not only on natural abilities, but also to a large extent on the development of motivation and having complex systemic connections.

The most important qualities of the personality of the future specialist are determined.

The structure of student motives in the course of his study is explored.

The levels of social and cognitive motivation are given.

The factors influencing the formation of students' learning motivation are discussed.

Pedagogical conditions for providing motivation for training of future specialists are outlined.

Keywords: motive, motivation, student, higher education institution, pedagogical conditions.